



PREHISTORIE

3000 v. Chr.

2500 v. Chr.

2000 v. Chr.

OUDEHEID

1500 v. Chr.





## Het Twaalfjarig Bestand



*Bijbellezen aan tafel*

Op de hoek van de straat staat een bord vol posters. Het is neergezet voor de verkiezingen van de Provinciale Staten. Jos zoekt of de partij waar vader lid van is er ook tussen staat. 'Pa, hebben de verkiezingen met de Bijbel te maken?' 'Hoe bedoel je, Jos?' 'We lezen toch aan tafel uit de Statenbijbel?' 'Eigenlijk heb je nog gelijk ook', antwoordt vader. 'Even zitten met een kop koffie, dan ga ik het uitleggen.'

### Tijdelijk vrede

#### *Wapenstilstand*

Na de Slag bij Nieuwpoort was de Spaanse schatkist leeg. Spanje wilde de oorlog met de Republiek beëindigen. Maar de vredesonderhandelingen mislukten. Daarom werd in 1609 een wapenstilstand gesloten. Van Oldenbarnevelt was vóór dit bestand dat twaalf jaar zou duren. De Hollanders konden nu weer in alle rust handeldrijven en geld verdienen. Prins Maurits wilde liever doorvechten totdat de Spanjaarden totaal verslagen waren.

*De Nationale Synode*



Remonstrantse kerk, genoemd naar Arminius in Rotterdam



Arminius

## Godsdiensttwisten

### Arminius (±1559-1609)

Het Twaalfjarig Bestand werd geen tijd van rust en voorspoed. Arminius was hoogleraar aan de universiteit van Leiden. Hij leerde zijn studenten wel dat het geloof een gave van God is. Maar hij zei ook dat de mens een vrije wil heeft om dit geloof aan te nemen of te verwerpen. Zo lijkt het alsof de Heere afhankelijk is, van wat de mens besluit.

### Gomarus (1563-1641)

Een andere hoogleraar van de Leidse universiteit was Gomarus. Hij bestreed Arminius, want de Bijbel leert ons dat de Heere van eeuwigheid mensen verkoren heeft tot de zaligheid. Deze verkiezing komt niet voort uit het geloof van de mens, maar uit God. Zo kan zelfs de grootste van de zondaren zalig worden.



Gomarus

## Remonstranten en contraremonstranten

Volgelingen van Arminius stelden een remonstrantie op. De arminianen verdedigden in dit bezwaarschrift hun onbijbelse leer. Zij werden voortaan remonstranten genoemd.

De gomaristen schreven een contraremonstrantie. Daarin toonden ze aan dat de leer van Arminius een troosteloze dwaalleer is. Zij werden contraremonstranten genoemd.

## Bijna een burgeroorlog



Slijkgeuzen

### Slijkgeuzen

De bestandstwisten liepen hoog op. De remonstranten wilden dat de overheid besliste over de leer van de kerk. De Hollandse en Utrechtse regenten, met als voorman Johan van Oldenbarnevelt, kozen partij voor de remonstranten. In sommige plaatsen als Rotterdam en Den Haag mochten contraremonstranten geen kerkdiensten meer binnen de stadsmuren houden. Over modderige wegen trokken zij naar dorpen om Gods Woord te horen. Spottend noemde men hen 'slijkgeuzen'.



### *De Scherpe Resolutie*

De contraremonstranten drongen aan op een nationale synode. In deze kerkvergadering zou de kerk een uitspraak doen over de ontstane leergeschillen. De remonstranten wisten dat ze op de synode in de minderheid waren. Daarom wilden ze geen nationale kerkvergadering. In sommige steden ontstond oproer. Maurits zag in dat de eenheid van de gewesten in gevaar kwam. Willem Lodewijk was contraremonstrant. Hij moedigde zijn neef prins Maurits aan partij te kiezen. Op 23 juli 1617 reed de prins naar de Kloosterkerk. Deze oude kerk was sinds twee weken in gebruik bij de contraremonstranten. Van Oldenbarnevelt liet als antwoord daarop de Staten van Holland de Scherpe Resolutie aannemen. Elke stad mocht voortaan waardgelders werven. Deze soldaten vormden kleine legertjes. Zij hoefden prins Maurits niet te gehoorzamen. Een burgeroorlog dreigde. Toen grepen de Staten-Generaal in. Ze besloten dat er een nationale synode zou komen. Prins Maurits kreeg opdracht de orde te herstellen. Hij dankte de waardgelders af.

### *Van Oldenbarnevelt op het schavot*

Raadpensionaris Van Oldenbarnevelt en zijn medestander Hugo de Groot probeerden met dwang en geweld hun wil op te leggen aan de Republiek. Eind augustus 1617 arresteerde Maurits hen. Vierentwintig rechters veroordeelden Johan van Oldenbarnevelt wegens landverraad ter dood. Hij vond zichzelf onschuldig. In 1619 werd hij in Den Haag op het schavot onthoofd.



*Het afdanken van de waardgelders door prins Maurits in Utrecht*

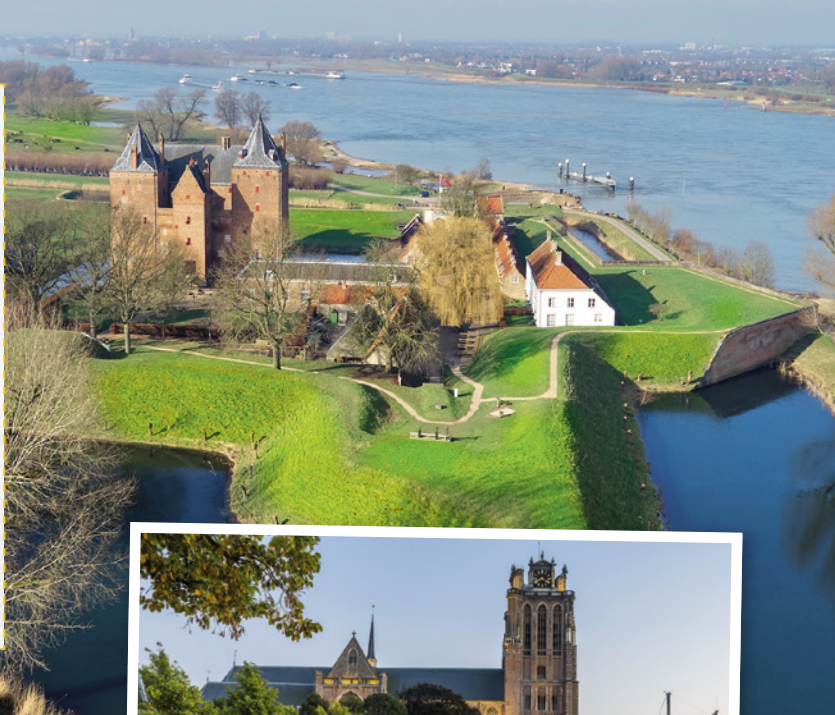




## Hugo de Groot (1583-1645)

Hugo de Groot was pensionaris van Rotterdam. Samen met Van Oldenbarnevelt was hij tegen het houden van een nationale synode. Hij was een groot rechtsgeleerde. Zijn boek *Over het recht van oorlog en vrede* werd erg beroemd. Ook schreef hij een belangrijk boek over de vrije toegang tot de zee.

Na zijn arrestatie door prins Maurits werd hij veroordeeld tot levenslange opsluiting in Slot Loevestein. Na anderhalf jaar smokkelde zijn vrouw hem in een boekenkist uit het kasteel. Verkleed als metselaar vluchtte hij daarna naar Parijs.

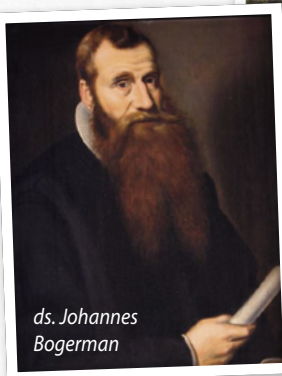


Slot Loevestein

## De Nationale Synode van Dordrecht

### De afgevaardigden

Vanaf november 1618 vergaderden predikanten en ouderlingen uit het hele land in de Kloveniersdoelen te Dordrecht. Op deze Nationale Synode waren ook theologen uit Duitsland, Zwitserland en Groot-Brittannië aanwezig. De Staten-Generaal vaardigden negentien burgemeesters en rechtsgeleerden af. Universiteiten stuurden professoren. De Friese predikant Johannes Bogerman werd voorzitter.



ds. Johannes Bogerman

### De Dordtse Leerregels

Midden in de zaal zaten de remonstranten. Zij protesteerden steeds tegen de manier waarop de synode zou vergaderen. Zo probeerden ze te voorkomen dat de inhoud van hun remonstrantie



Grote Kerk te Dordrecht

aan de orde kwam. Omdat ze tegen bleven werken, verloor voorzitter Bogerman zijn geduld. Hij stuurde de remonstranten de zaal uit. Daarna stelde de synode na vele besprekingen de Vijf Artikelen tegen de Remonstranten op. In deze Dordtse Leerregels wordt de Bijbelse leer uitgelegd en worden de remonstrantse dwalingen verworpen.

### Liturgie van de Gereformeerde Kerken

De synode stelde ook de Liturgie van de Gereformeerde Kerken in Nederland op. Er zijn formulieren in opgenomen om de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal te bedienen. Ook is er een formulier





Kerkdienst in de 17<sup>e</sup> eeuw te Utrecht, geschilderd door Johannes Bosboom



Vrouw die in de Bijbel leest.  
Geschilderd door Gerard Dou  
in 1631-1632

dat bij een huwelijksbevestiging gelezen wordt. In mei 1619 was de Nationale Synode van Dordrecht afgelopen.

### **De Statenbijbel (1637)**

Op de Dordtse synode besloot men de Bijbel opnieuw te vertalen uit het Hebreeuws en Grieks. Voorzitter Bogerman vond het belangrijk dat men God ook in de Nederlandse taal zou kunnen horen spreken. Naast het bezit van uitstekende kennis van de grondtalen, moesten de vertalers godvrezende mannen zijn. In 1626 begonnen zes vertalers in Leiden met dit belangrijke en moeilijke werk. De overzetters probeerden het Hebreeuws en Grieks zo letterlijk mogelijk weer te geven. Door de soms deftige woorden, voelen we dat Gods Woord de Heilige Schrift is.

In 1637 werd de eerste gedrukte Bijbel aan de Staten-Generaal aangeboden. Die hadden de opdracht

gegeven en alle kosten betaald. Daarom spreken wij nu van de Statenvertaling en Statenbijbel.

### **King James Version (1611)**

Op last van koning Jacobus (James) van Engeland werd de Bijbel vanuit het Hebreeuws en Grieks vertaald. Aan deze vertaling in het Engels werkten 54 geleerden. Vooral in Schotland, de Verenigde Staten en Australië wordt de King James Bijbel gebruikt. Wij noemen het wel de Engelse 'Statenbijbel'.



Genesis 1 in de King James Bible